

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ๓๐ หมู่ ๑ ตำบลโคกสี
อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
โทรศัพท์ ๐-๔๓๒๘-๓๕๔๓
โทรสาร. ๐-๔๓๒๘-๓๓๕๕

ที่ อว ๘๐๓๑.๑ /ว ๖๒

๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๕

เรื่อง ตอบรับการตีพิมพ์บทความวารสารวิชาการธรรมทรรศน์

เรียน นายพงศกร กาวิชัย

ตามที่ท่านได้ส่งบทความวิจัยเรื่อง “พัฒนาการของนโยบายการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย” เพื่อพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น นั้น

ในการนี้ กองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการพิจารณา จากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (Peer Review) ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องเรียบร้อยแล้ว และกองบรรณาธิการเห็นชอบรับบทความของท่านตีพิมพ์ในวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๓ ประจำเดือนกรกฎาคม - กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๖ ซึ่งวารสารเข้าสู่ฐานข้อมูล TCI แล้ว

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล)
บรรณาธิการวารสารวิชาการธรรมทรรศน์

สำนักวิชาการวิทยาเขตขอนแก่น

วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ (TCI 1)

โทรศัพท์ ๐๘๕-๗๕๒-๑๖๙๓ โทรสาร ๐-๔๓๒๘-๓๓๕๕

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas>

**พัฒนาการของนโยบายการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหาร
ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย**

**The Development of Young farmers Development Policies to Enhance
Food Security in the Upper Northern of Thailand**

พงศกร กาวิชัย, สมคิด แก้วทิพย์, เฉลิมชัย ปัญญาดี และสุริยจรัส เตชะตันมินสกุล

PongsakornKawichai,SomkitKeawtip,ChalermchaiPanyadee and

SuriyajarasTechatunminasakul

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ 50290

School of Administrative Studies, Maejo University, Chaingmai 50290

foon27@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทและพัฒนาการภาคเกษตรกรรมเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารในภาคเหนือตอนบน และ 2) ศึกษาพัฒนาการของนโยบายการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารในภาคเหนือตอนบน ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากการค้นคว้าแหล่งข้อมูลสารสนเทศ หรือข้อมูลที่ได้มีการนำเสนอเผยแพร่ทั้งในระดับองค์กร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ การศึกษาพัฒนาการในช่วง ปี พ.ศ.2500 - พ.ศ. 2564 โดยเริ่มทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยนี้ในช่วงปี พ.ศ. 2563 ถึง พ.ศ. 2564 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและเชิงพรรณนาเพื่อสร้างข้อสรุปที่นำมาสังเคราะห์เป็นข้อความบรรยายตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นโดยตรวจสอบความเที่ยงตรงข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า

ผลการศึกษาพบว่า 1. บริบทและพัฒนาการภาคเกษตรพื้นที่ในช่วงก่อนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เกิดการพัฒนากระบวนการศึกษาและบุคคลกรทางการเกษตรกรรมแผนใหม่ในการจัดตั้งแผนกยุวกสิกรในส่วนราชการ ส่งผลทำให้เกิดหลักสูตรการศึกษาและการพัฒนาสิกรรุ่นใหม่ในสถาบันการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนฝึกหัดครูกสิกรรมวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และหน่วยยุวกสิกรรวม 8 จังหวัดภาคเหนือ และ 2. พัฒนาการนโยบายการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ถือได้ับความสำคัญในรัฐบาลอย่างต่อเนื่องตั้งแต่

ประมาณ พ.ศ. 2550 ถึง ปัจจุบัน (พ.ศ.2464) ยิ่งทำให้เห็นว่ารัฐบาลมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานคนรุ่นใหม่ในภาคเกษตร รวมถึงการพัฒนาให้เกิดการสร้างงานในชุมชนชนบทที่กระตุ้นให้คนรุ่นใหม่กลับไปทำงานที่พื้นที่ชุมชนของตนเองผ่านนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจเพื่อการจ้างงานในช่วงการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ต้นปี พ.ศ.2563 ทำให้เกิดปรากฏการณ์แรงงานกับไปสู่ภาคเกษตรในชนบทมากขึ้น รวมถึงคนรุ่นใหม่ที่อยู่ระหว่างวัยทำงานที่กำลังจบการศึกษาเริ่มแสวงหาโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรม โครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพการผลิตและองค์ความรู้ด้านการเกษตรกรรมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสามารถแบ่งประเด็นย่อยได้แก่ 2.1 ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับ 1-3) - การส่งเสริมการศึกษาด้านเกษตรเยาวชน คนรุ่นใหม่และกลุ่มสถาบันหรือองค์กรเกษตร 2.2 ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับ 4-6) - การส่งเสริมการศึกษาด้านเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร 2.3 ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับ 7-9) - การขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน/ธุรกิจการเกษตรและสนับสนุนสถาบันการศึกษาการเกษตรและ 2.4 ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับ 10-12) - การสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่หรือผู้ประกอบการภาคการเกษตร

คำสำคัญ: พัฒนาการของนโยบาย; เกษตรกรรุ่นใหม่; ความมั่นคงทางอาหาร

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the context and development of the agricultural sector to enhance food security in the upper northern and 2) to study the development of young farmers development policies to enhance food security in the upper northern. This is a qualitative research collecting secondary data from researching information sources or information that has been presented and disseminated either at the level of organizations or agencies involved in driving the development of new generations of farmers. A study on development during the years 1957 - 2021, starting this research study during the year 2020 to 2021. Data analysis uses content and descriptive analysis methods to create conclusions that are

synthesized into narrative text based on the phenomena occurring by examining the validity of the data by using a triangular validation method.

The results showed: 1) context and development of the agricultural sector in the pre-National Economic and Social Development Plan. The development of education system and new agricultural personnel in the establishment of a new generation of farmers in the government sector was born. As a result, education courses and the development of new generations of farmers in educational institutions, namely the Agricultural Teacher Training School, Agricultural College, and the new generation of farmers in 8 northern provinces, have been created. and 2) the development of young farmers development, considered to have been important in the government continuously from about 2007 to the present (2021) further showing that the government has made efforts to solve the shortage of new generation workers in the agricultural sector. Including the development of job creation in rural communities that encourage the new generation to return to work in their own community through the policy to stimulate the economy for employment during the COVID-19 epidemic in early 2020. Causing the phenomenon of labor to more rural agricultural sector Including the new generation between working age who are graduating to seek more opportunities to participate in activities/projects related to the development of production capacity and knowledge of agriculture. Which can be divided into sub-issues as follows: 2.1) The National Economic and Social Development Plan (No.1-3) - promotion of agricultural education for youth, new generation, institutional groups or agricultural organizations; 2.2) The National Economic and Social Development Plan (No. 4-6) - promoting and supporting education in agriculture and agroindustry; 2.3) The National Economic and Social Development Plan (No. 7-9) - driving sustainable agriculture/agribusiness and supporting agricultural education institutions and 2.4) The National Economic

and Social Development Plan (No. 10-12) - creating and developing a new generation of farmers or entrepreneurs in the agricultural sector.

Keywords: Development Policies; Young farmer; Food security

1. บทนำ

ประเทศไทยถือเป็นประเทศหนึ่งที่มีความสำคัญกับประเด็นด้านความมั่นคงทางอาหารและพยายามขับเคลื่อนผ่านนโยบายของหน่วยงานภาครัฐและกิจกรรมของภาคประชาสังคมอย่างต่อเนื่องในการกระตุ้นในการสร้างความเข้าใจความตระหนักรู้ที่ถูกต้องของการสร้างความมั่นคงทางอาหารและการเกษตรเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Independent Evaluation Department (IED), 2013) แต่กลับตรงกันข้ามความรู้สึกของประชาชนไทยอย่างมีนัยยะสำคัญต่อความหมายของ “ความมั่นคงทางอาหารของโลก” จากการจัดลำดับของสถาบันไอโคโนมิสต์อาเทลเจนท์ ยูนิท หรือ (EIU) ได้จัดอันดับดัชนีความมั่นคงทางอาหารของโลก (GFSI) ในปี พ.ศ.2561 โดยประเทศไทยถูกจัดอยู่ในระดับที่ 54 จาก 113 ประเทศทั่วโลก ที่มีความมั่นคงทางอาหาร และในประเทศในภูมิภาคอาเซียนประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 3 ของกลุ่มประเทศอาเซียนที่มีความมั่นคงทางอาหารรองจากประเทศสิงคโปร์และมาเลเซีย ซึ่งหลักของการประเมินในการจัดลำดับประเทศที่มีความมั่นคงทางอาหารประกอบด้วย 1) ความพอเพียงของอาหาร 2) ความสามารถในการหาซื้ออาหาร และ 3) คุณภาพและความปลอดภัยของอาหาร โดยเป็นไปตามหลักขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) (The Economist Intelligence Unit (EIU), 2018)

การสรุปว่าประเทศไทยมีความมั่นคงทางด้านอาหารอาจจะเป็นการสรุปที่เร็วเกินไป แต่จากข้อมูลของ FAO ยังพบว่า ประชาชนไทยส่วนหนึ่งยังจัดอยู่ในกลุ่มผู้อดอยาก (Hunger) หรืออยู่ในภาวะทุพโภชนาการ (Undernourished people) นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นที่อาจส่งผลกระทบต่อการผลิตพืชอาหาร เช่น ฐานทรัพยากรธรรมชาติมีแนวโน้มเสื่อมโทรมรุนแรงส่งผลกระทบต่อผลิตภาคเกษตรและความมั่นคงอาหาร ระบบการผลิตภาคเกษตรยังต้องพึ่งปัจจัยการผลิตจากต่างประเทศทำให้มีต้นทุนการผลิตสูง ขณะที่พื้นที่การเกษตรมีจำกัดและถูกใช้ไปเพื่อกิจการอื่น รวมทั้งกรณีการรุกคืบเข้าครอบครองที่ดินในการทำเกษตร และแรงงานภาคเกษตรมีแนวโน้มลดลง (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557) การขับเคลื่อนการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ภาคเหนือกลับมีข้อจำกัด

และปัญหามากมายหลายประการโดยเฉพาะด้านนโยบายที่เอื้อต่อเกษตรกรรุ่นใหม่ที่จะพัฒนานโยบายที่ขาดความต่อเนื่อง การแก้ไขปัญหาด้านแรงงานภาคการเกษตรกรรมในพื้นที่ได้รับความสนใจต่อการพัฒนาขับเคลื่อนการพัฒนาแรงงานเกษตรกรรุ่นใหม่และถือเป็นแหล่งพื้นที่การเกษตรที่หลากหลาย แต่พื้นที่ภาคเหนือก็มีความรู้แน่นด้านปัญหาขาดแคลนแรงงานภาคเกษตร และเกษตรกรมีอายุเฉลี่ยสูงที่เป็นไปตามแนวโน้มของประเทศ แต่เนื่องจากภูมิประเทศของภาคเหนือตอนบนค่อนข้างมีความพร้อมด้านปัจจัยพื้นฐานของการทำเกษตร เช่น อากาศดี น้ำดี (ไม่แล้งมาก) มีพืชพันธุ์การเกษตรที่หลากหลาย มีตลาดรองรับ หรือมีพื้นที่ที่เหมาะสมกับการทำเกษตร เป็นต้น (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2563) ทำให้คนรุ่นใหม่บางส่วนทั้งเป็นลูกหลานเกษตรกร หรือสนใจด้านการเกษตรเริ่มหันกลับมาทำการผลิตหรือเข้ามาในห่วงโซ่ด้านการเกษตร รวมถึงพื้นที่ภาคเหนือยังมีสถาบันการศึกษาที่เปิดการเรียนการสอนด้านการเกษตรในหลากหลายระดับ เช่น อาชีวศึกษา วิทยาลัยเกษตรกรรม (สอนในระดับปวช. ระดับปวส. ระดับอนุปริญญา) หรือมหาวิทยาลัย (สอนในระดับปริญญาตรี โท และเอก) เป็นต้น ยังรวมไปถึงการมีสถาบันวิจัย หรือการส่งเสริมด้านการเกษตรทั้งของภาครัฐและเอกชนที่เป็นพื้นที่การเรียนรู้ของเกษตรกรหรือคนรุ่นใหม่ที่ต้องการเข้ามาสู่ภาคการเกษตร การดำเนินการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ของหน่วยงานภาครัฐ หรือหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่ภาคเหนือล้วนแต่พยายามดำเนินการภายใต้นโยบายของประเทศในการขับเคลื่อนประเด็นความมั่นคงทางอาหารและการสร้างความปลอดภัยด้านสินค้าการเกษตร โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐที่รับนโยบายสู่การปฏิบัติโดยตรงในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ผ่านแผนงาน โครงการ และงบประมาณตามหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อให้เป็นไปตามการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี หรือแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (สุภัทร คำมุงคุณ, 2562)

ดังนั้น เพื่อทราบถึงพัฒนาการทางนโยบายพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่จากอดีตจนถึงปัจจุบันที่มีความเชื่อมโยงกับสถานการณ์ของการขับเคลื่อนภาคการเกษตรและการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ที่เกี่ยวข้องเป็นอาชีพสำคัญของสังคมไทย รวมถึงการตีความ และการให้ความหมายของการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในแต่ละช่วงเวลาที่มีความสัมพันธ์ทางบริบทสังคมและเมืองต่อการส่งเสริมเกษตรกรรุ่นใหม่ผ่านนโยบายที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนทำให้การพัฒนาด้านเกษตรสร้างการเอื้อหนุนให้เกิดความต่อเนื่องของภาคการเกษตรไปสู่ลูกหลานเกษตรกร ที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนา นโยบายเกษตรกรรุ่นใหม่และเริ่มให้ความสำคัญในการ

กำหนดนโยบายของประเทศ ซึ่งการพัฒนามีความเน้นหนักเบาตามบริบทและสถานการณ์ที่มีผลกระทบทั้งภายในและภายนอกประเทศที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางนโยบายการพัฒนาภาคเกษตรกรรมในพื้นที่ภูมิภาคที่มีความยืดโยงกับสถานะความเป็นเกษตรกรและการสร้างคุณค่าความหมายของการสืบทอดอาชีพของเกษตรกรรุ่นใหม่ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและพัฒนากลุ่มเกษตรกรเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารพื้นที่ภาคเหนือตอนบน
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการของนโยบายการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากการค้นคว้าแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ เช่น สิ่งพิมพ์ ตำราวิชาการ บทความวิชาการ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนยุทธศาสตร์ชาติ การแถลงนโยบายของรัฐบาล แผนการปฏิบัติงาน แผนโครงการ สื่อวีดิทัศน์ บทสัมภาษณ์ และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์พัฒนาการนโยบายเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความเชื่อมโยงกับการกำหนดนโยบายและบริบทของภาคเกษตร เน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านวิถีคิด และกระบวนการส่งเสริมสนับสนุนเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีการดำเนินงานจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่สะท้อนความเชื่อมโยงกับการเสริมสร้างสู่ความมั่นคงทางอาหาร โดยการศึกษาพัฒนาการในช่วง ปี พ.ศ.2500 - พ.ศ. 2564 ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นหลัก โดยเริ่มทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยนี้ในช่วงปี พ.ศ. 2563 ถึง พ.ศ. 2564 การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยเน้นวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และเชิงพรรณนาเพื่อสร้างข้อสรุปนำมาสังเคราะห์เป็นข้อความบรรยายตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า ได้แก่ สามเส้าด้านข้อมูล และสามเส้าด้านทฤษฎี (สุภางค์ จันทวานิช, 2556)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยพัฒนาการของนโยบายการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารในภาคเหนือตอนบนสามารถแบ่งผลการศึกษออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ได้แก่

1. บริบทและพัฒนาการภาคเกษตรกรรมเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารในภาคเหนือตอนบน - ก่อนจนถึง พ.ศ.2500 การพัฒนาศักยภาพ หรือองค์ความรู้ทางด้านวิชาการและการปฏิบัติการผลิตสินค้าเกษตรเริ่มเข้ามาสู่ระบบการศึกษาและการส่งเสริมการพัฒนาเกษตรกรรมแบบวิถีชีวิตสู่ระบบการค้าขายการเพิ่มปริมาณการผลิตให้มีความสอดคล้องกับปริมาณประชากรที่เพิ่มขึ้น และการกระจายสินค้าไปสู่ภูมิภาคอื่นๆเพิ่มขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหันมาสนใจการพัฒนาเกษตรและคนรุ่นใหม่ผ่านระบบการศึกษา หรืออบรมระยะสั้นในการสร้างเสริมความรู้ในการใช้เทคโนโลยีและองค์ความรู้ทางตะวันตกที่เข้ามาสู่ระบบทางการเมืองผ่านการกำหนดทางนโยบายของภาครัฐเพื่อให้สามารถสร้างความมั่นคงทางอาหารในทุกพื้นที่ (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2490)

จากพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพคนรุ่นใหม่ของภาครัฐส่งผลทำให้การทำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้พื้นที่ระดับภูมิภาคอย่างเห็นได้ชัดเจน โดยเฉพาะภาคเหนือตอนบน ที่ขณะนั้นช่วงประมาณ พ.ศ. 2467 - พ.ศ. 2468 ได้เริ่มทำการเรียนการสอนของโรงเรียนฝึกหัดครูกสิกรรมประจำมณฑลพายัพ ต่อมาประมาณ ปี พ.ศ. 2470 มณฑลพายัพได้รวมเอาการฝึกหัดครูสามัญชั้นต่ำประจำมณฑลแผนกชาย ซึ่งนักเรียนทั้งหมดเป็นนักเรียนชาย และสอนเน้นหนักด้านเกษตรกรรม หรือ “โรงเรียนกสิกรรมช้างเผือก”(ปัจจุบัน คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่) (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ม.ป.ป.) โดยหลังจากนั้นไม่นานประมาณปี พ.ศ. 2474 ได้มีการขยายการจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรมไปสู่ระดับภูมิภาคมากขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2478 โรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรมในภูมิภาคต่างๆ ได้ปิดตัวลงตามข้อบังคับของการปรับเปลี่ยนระบบราชการในขณะนั้น จึงได้มีการยุบรวมโรงเรียนในส่วนภูมิภาคทั้งหมดเข้าไว้ด้วยกัน และมีการเสนอให้รักษาโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม (ปัจจุบัน คือ มหาวิทยาลัยแม่โจ้) ไว้ที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่เพียงแห่งเดียว และเปลี่ยนชื่อโรงเรียนเป็น “โรงเรียนมัธยมวิสามัญเกษตรกรรม” ต่อมาจึงได้มีการยกฐานะของโรงเรียนจนก่อตั้งเป็น “วิทยาลัยเกษตรศาสตร์” มีฐานะเป็นกองวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ใน

กรมเกษตรและประมง จนกระทั่งปี พ.ศ. 2491 กระทรวงเกษตรราธิการ ได้โอนกิจการของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ให้กับกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยเปลี่ยนสถานะเป็นสถานศึกษาในระดับอาชีวศึกษาใช้ชื่อว่า “โรงเรียนเกษตรกรรมแม่โจ้” (มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ม.ป.ป.) ขณะเดียวกันประมาณ ปี พ.ศ. 2497 ได้มีพระราชบัญญัติจัดส่วนราชการจัดตั้งแผนกยุวกสิกร ขึ้นในสังกัดกองส่งเสริมและเผยแพร่ กรมกสิกรรม ในปีนั้นมีการจัดตั้งหน่วยยุวกสิกรขึ้นในจังหวัดชลบุรีและจังหวัดเชียงใหม่ โดยตอนนั้นมีหน่วยยุวกสิกรจัดตั้งขึ้น 984 กลุ่ม ในจังหวัด 71 จังหวัดทั่วประเทศ รวมถึง 8 จังหวัดภาคเหนือที่เข้าร่วมการสร้างยุวกสิกร จนสามารถพัฒนาเป็นวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีประจำจังหวัดในปัจจุบัน (อำพล พูลสวัสดิ์, 2554)

จากการให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่องของการพัฒนาระบบการศึกษาด้านการเกษตรสมัยใหม่สู่การพัฒนา นโยบายหนุนเสริมเกษตรกร และการสร้างบุคคลกรที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการเกษตรในพื้นที่ชนบทมากขึ้น เพื่อให้เกิดการขยายพื้นที่การผลิตอาหารและการเพิ่มรายได้จากการผลิตสินค้าเกษตรกรรมของประชาชน ซึ่งทำให้การพัฒนาคนหรือแรงงานคนรุ่นใหม่ภาคเกษตรกรรมถือได้ว่ามีความพยายามในการสร้างพื้นที่เกษตรอย่างต่อเนื่อง หากจะนิยามคำว่า “เกษตรกรรุ่นใหม่ หรือกสิกรรุ่นใหม่” ในช่วงพัฒนาการก่อนจะเกิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรก (ก่อน พ.ศ. 2500) ตามลักษณะของการพัฒนาการและการส่งเสริมสนับสนุนตามนโยบายของหน่วยงานภาครัฐได้ว่า “คนรุ่นใหม่หรือเยาวชนที่ได้รับการศึกษาด้านเกษตรที่เป็นวิทยากรสมัยใหม่หรือหลักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม โดยมุ่งเน้นเตรียมคนหรือการสร้างคนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถสาขาการเกษตรเข้าสู่อาชีพราชการ เช่น อาชีพครูเกษตร นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร นักวิชาการหรืออาจารย์ หรืออาชีพราชการที่เกี่ยวข้องในตำแหน่งอื่นๆ เป็นต้น รวมถึงการนำความรู้ความสามารถด้านการเกษตรสู่การพัฒนาเกษตรของตนเอง ครอบครัวเพื่อเพิ่มปริมาณการผลิตของสินค้าเกษตร และ การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานภาครัฐในการสนับสนุนส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ของเกษตรกร”

2. พัฒนาทางนโยบายการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่ 1 - 12) - โดยสามารถแบ่งช่วงสถานการณ์สำคัญของพัฒนาการนโยบายการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ออกเป็น 4 ช่วงหลัก ได้แก่

2.1 ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-3 (พ.ศ. 2504 ถึง พ.ศ.2519) - การดำเนินนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนาเยาวชน คนรุ่นใหม่และกลุ่มองค์กร ภาครัฐมองว่าการดำเนินงานสนับสนุนที่จะสามารถเข้าถึงตัวเกษตรกรได้อย่างแท้จริง การทำงานกับกลุ่มของเกษตรกรมีความจำเป็นในการขับเคลื่อนการส่งเสริมวิชาการด้านการเกษตร โดยเฉพาะพื้นที่ในเขตชนบทหรือพื้นที่ห่างไกลการเข้าถึงทรัพยากรที่มีความจำเป็นได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนในรูปแบบการพัฒนาศักยภาพบุคคลหรือกลุ่มเพื่อยกระดับการพัฒนากลุ่มคนในการรับข้อมูลข่าวสารหรือการอบรมไปพร้อมๆกัน เพราะเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตรของภาครัฐมีค่อนข้างน้อย ขณะเดียวกันในกลุ่มของเยาวชน คนรุ่นใหม่ภาครัฐให้ความสนใจในการให้ความรู้และทักษะในการเสริมสร้างศักยภาพส่งเสริมสนับสนุนเด็ก เยาวชนและคนรุ่นใหม่มีความรัก ความสนใจในอาชีพเกษตร รวมถึงกระตุ้นในเยาวชน คนรุ่นใหม่มีความตั้งใจเล่าเรียนโดยเฉพาะสาขาการเกษตรที่สามารถนำความรู้มาต่อยอดในพื้นที่การเกษตรของตนเอง หรือการเข้าเป็นข้าราชการในตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับด้านเกษตร ขณะนั้นมีความต้องการจำนวนมากทำให้รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญการขับเคลื่อนการจัดตั้งกลุ่ม/สมาคมที่เกี่ยวข้องกับยุวเกษตรกรทั้งภายในและภายนอกสถาบันการศึกษาในการสร้างกำลังคนในภาคการเกษตรกรรมและบุคลากรของรัฐ รวมถึงถึงการผลักดันภาคอุตสาหกรรมเกษตร (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2510)

การพัฒนาช่วงนี้มีความต้องการกำลังคนโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาด้านการเกษตรเข้าสู่การทำงานในระบบราชการและอุตสาหกรรมเกษตรที่ถือเป็นการเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาเกษตรกรรมเกษตรสมัยใหม่ที่สามารถตอบโจทย์การผลิตเพื่อการค้าระหว่างประเทศ และการผลิตสู่โรงงานอุตสาหกรรมมากยิ่งขึ้น ทำให้การนิยามของการพัฒนาเกษตรกรุ่นใหม่ในช่วงดังกล่าวสามารถประมวลความหมายได้ว่า “การพัฒนาเยาวชนและคนรุ่นใหม่ให้มีการเรียนรู้ทักษะ ความรู้ วิทยาการด้านการเกษตรกรรมสมัยใหม่ ผ่านการศึกษาทั้งในและนอกระบบที่ภาครัฐดำเนินการจัดสรร เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย และสถาบันของภาครัฐ เป็นต้น โดยเน้นสร้างบุคลากรที่มีความรู้ด้านวิชาการเกษตรกรรมในการเข้าสู่ระบบราชการ และภาคอุตสาหกรรมเกษตรเพื่อตอบสนองความต้องการในการพัฒนาแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ” จากความหมายของการพัฒนาเกษตรกรุ่นใหม่ในช่วงดังกล่าวจะเน้นไปที่เข้าสู่

ระบบโครงสร้างการทำงานจริง ซึ่งมีความแตกต่างจากช่วงก่อนหน้านี้ที่เน้นการให้การศึกษาความรู้ทางวิชาการเกษตรสมัยใหม่ในการเตรียมคนรุ่นใหม่หรือเยาวชนในการเข้าสู่การพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรมในระบบภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมเกษตรเพิ่มมากขึ้น

2.2 ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4-6 (พ.ศ. 2520 ถึง พ.ศ.2534) - การพัฒนานโยบายที่เกี่ยวข้องกับด้านการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ที่เน้นการพัฒนาแรงงานผ่านระบบการศึกษาทั้งในระบบตั้งแต่ระดับมัธยม ระดับอาชีวะ และระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับการศึกษาด้านอาชีวศึกษา หรือมัธยมศึกษา อาชีพ และการศึกษานอกระบบ ทั้งนี้การที่ภาครัฐมีความพยายามผลักดันการพัฒนาทักษะด้านแรงงานด้านการเกษตรส่วนหนึ่งเป็นความสอดคล้องที่ภาครัฐมีการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนภาคอุตสาหกรรมเกษตร ทำให้นอกจากการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาแรงงานทักษะการเกษตรเพียงอย่างเดียว จึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีความสอดคล้องหรือสามารถตอบสนองต่อความต้องการแรงงานในภาคอุตสาหกรรมการผลิตเกษตร โดยสถาบันการศึกษาทั้งระดับอาชีวศึกษาหรือระดับอุดมศึกษามีการบูรณาการเรียนการสอนกับทางภาคธุรกิจเอกชนมากยิ่งขึ้น (กิตติศักดิ์ ทองมีทิพย์, 2564) ขณะเดียวกันในชนบทการพัฒนานักวิชาการ หรือผู้ประกอบการด้านการเกษตรในการเข้าไปสู่ฐานการผลิตสินค้าเกษตรให้เพิ่มมากขึ้นเพื่อป้อนสินค้าเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมยังมีความจำเป็นต่อการพัฒนาแรงงาน หรือการศึกษาที่เข้าถึงคนรุ่นใหม่ หรือประชาชนทั่วไปได้รับวิทยาการที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าเกษตรที่สามารถเพิ่มทั้งปริมาณและคุณภาพ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2525)

การพัฒนาภาคอุตสาหกรรมอย่างเต็มรูปแบบที่มีฐานการพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีสืบเนื่องจากนโยบายและแผนพัฒนาช่วงก่อนหน้านี้ นำพาการพัฒนาสังคมไทยเข้าสู่ยุคของภาคอุตสาหกรรมและการเงินการลงทุน ทำให้ภาคเกษตรแม้ว่าจะเป็นฐานอาชีพของคนในประเทศและยังเป็นฐานเศรษฐกิจสำคัญกลับถูกให้คุณค่าน้อยลงทั้งการสนับสนุนด้านนโยบายและแผนการพัฒนา การให้คุณค่าของอาชีพเกษตร รวมถึงรายได้และความผันผวนของราคาสินค้าทางการเกษตรที่ไม่มีความแน่นอน ทำให้การนิยามของการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ในช่วงดังกล่าวสามารถประมวลความหมายได้ว่า “การพัฒนาและสนับสนุนแรงงานคนรุ่นใหม่ให้มีศักยภาพปลูกพืชเศรษฐกิจที่สามารถพัฒนาไปสู่ด้านการตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งพืชเศรษฐกิจที่สามารถนำไปสู่อุตสาหกรรมแปรรูป และการฝึกอาชีพหรือ

การจัดหางานให้กับกลุ่มแรงงานรุ่นใหม่เข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมเกษตรและการบริการ” จากความหมายของการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่จะเน้นสร้างแรงงานที่สามารถประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรมากยิ่งขึ้น และเน้นภาคอุตสาหกรรมเกษตรและบริการให้กับคนรุ่นใหม่ และวัยแรงงานผ่านกระบวนการทั้งระบบการศึกษาด้านเกษตรและเทคโนโลยีไปสู่อุตสาหกรรมเกษตรอย่างเต็มรูปแบบ โดยให้ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนด้านสถาบันการเงินเพื่อพัฒนารูปแบบเกษตรแปลงใหญ่ที่เกี่ยวข้องพืชเศรษฐกิจ หรือการลงทุนภาคอุตสาหกรรมเกษตรทั้งจากภายในและภายนอกประเทศเพื่อให้แรงงานรุ่นใหม่สามารถเข้าไปสู่การประกอบอาชีพในภาคอุตสาหกรรม

2.3 ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7-9 (พ.ศ. 2535 ถึง พ.ศ.2549) ถือได้ว่าในช่วงดังกล่าวนี้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ โดยปัจจัยหนึ่งเกิดจากปัญหาโครงสร้างของจำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นในภาคเกษตรและแรงงานภาคเกษตรโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่มีน้อยลง ทำให้รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรรมรุ่นใหม่และส่งเสริมสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่สามารถเข้าสู่ภาคเกษตรอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การศึกษาตามหลักสูตรการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้อง การเข้าถึงแหล่งเงินทุน หรือการสนับสนุนการผลิตตลอดจนสามารถประกอบกิจการที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรเพื่อสร้างผู้ประกอบการภาคเกษตรรุ่นใหม่ให้เป็นกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและยกระดับการผลิตเกษตรกรรมสู่การประกอบการภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545) ทั้งนี้นโยบายของภาครัฐเข้ามาเป็นเครื่องมือในการหนุนเสริมทักษะ เครือข่าย และแหล่งเงินทุนที่มีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาคนรุ่นใหม่ในภาคการเกษตร เช่น การพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีการรวมกลุ่มในการพัฒนาอุตสาหกรรมครัวเรือนที่สามารถเข้าถึงทรัพยากรของภาครัฐ หรือการสร้างเครือข่ายด้านการตลาดที่ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนเกษตรกรรมรุ่นใหม่ เป็นต้น

การพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรรมรุ่นใหม่มีการออกแบบทางนโยบายที่พยายามตอบโจทย์การพัฒนาภาพรวมของการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเด็นความมั่นคงทางอาหาร และการพยายามให้ประเทศเป็นครัวของโลก หรือเป็นพื้นที่แหล่งอาหารที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาค การให้ความสำคัญต่อการพัฒนาระบบเกษตรกรรมที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อภาคการเกษตร ทำให้การนิยามความหมายของคำว่า “เกษตรกรรมรุ่นใหม่” ของในช่วงดังกล่าวจะเห็นถึงความแตกต่างจากช่วงที่ผ่านมา

อย่างชัดเจน จากการประมวลนโยบาย การปฏิบัติทางนโยบาย และการขับเคลื่อนงานของหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยสามารถให้ความหมาย คือ “เยาวชน คนรุ่นใหม่ หรือคนทั่วไปที่ความสนใจการประกอบอาชีพเกษตร หรือการเป็นผู้ประกอบการด้านการเกษตรหรือแปรรูปอาหาร โดยเริ่มมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและสื่อโซเชียลมีเดียในการปรับใช้ในการดำเนินงานหรือประกอบการด้านเกษตร อีกทั้งการพัฒนาสินค้าการเกษตรเน้นด้านความปลอดภัยของสินค้าการเกษตร หรือการสร้างคุณค่าและมูลค่าของสินค้าเกษตร” ถือเป็นการให้ความสำคัญกับสินค้าเกษตรที่เน้นระบบการบริหารจัดการที่สร้างความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติในการเพิ่มมูลค่าหรือเพิ่มคุณค่าสินค้าเกษตรมากกว่าการให้ความสำคัญด้านวิธีการผลิตหรือปริมาณการผลิตเพียงอย่างเดียว

2.4 ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 -12 (พ.ศ. 2550 ถึง พ.ศ.2564) – ถือได้ว่าช่วงนี้เป็นยุคทองของการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความสำคัญจากรัฐบาล หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เห็นถึงปัญหาต่อการพัฒนาศักยภาพคนรุ่นใหม่เข้าสู่ภาคเกษตร ซึ่งการดำเนินงานตามนโยบายของหน่วยงานภาครัฐได้พยายามปฏิบัติการในทุกรูปแบบของการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ที่มีการดำเนินการโดยภาครัฐ หรือการดำเนินงานร่วมกับภาคเอกชน เพื่อการเสริมสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่เข้าสู่อาชีพเกษตรอย่างมีศักดิ์ศรีและสามารถเป็นฐานการผลิตที่มั่นคงในพื้นที่ อีกทั้งยังมีการส่งเสริมสนับสนุนองค์ความรู้อย่างครบวงจรที่เกี่ยวกับการจัดการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นทักษะความรู้ด้านการผลิต ด้านการตลาด หรือด้านการแปรรูปสินค้าเกษตร รวมถึงการยกระดับสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตรและบางส่วนมีการดำเนินการจัดหาที่ดินทำกินให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ผ่านการอบรมหรือมีทักษะความรู้ความตั้งใจในการพัฒนาเกษตรอย่างครบวงจร (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

จากการประมวลภาพรวมปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น การกำหนดนโยบาย หรือแผนการปฏิบัติงานการสนับสนุนเกษตรกรรุ่นใหม่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ให้ความนิยามของคำว่า “เกษตรกรรุ่นใหม่” ของในช่วงนี้เริ่มมีความแตกต่างไปจากเดิมในเมื่อก่อนประมาณ ปี พ.ศ. 2550 ซึ่งการให้ความหมายว่า “เกษตรกรรุ่นใหม่มีช่วงอายุประมาณ 18 ถึง 45 ปี สามารถเข้าสู่การประกอบการด้านเกษตรทั้งระบบ ได้แก่ ต้นน้ำ (การผลิตสินค้าเกษตร) กลางน้ำ (การจัดการส่งสินค้า หรือการแปรรูปสินค้า) และปลายน้ำ (การจำหน่าย หรือการทำตลาดเอง) โดยที่เกษตรกรรุ่นใหม่สามารถเข้ามากำหนด ควบคุมการดำเนินงานสินค้า

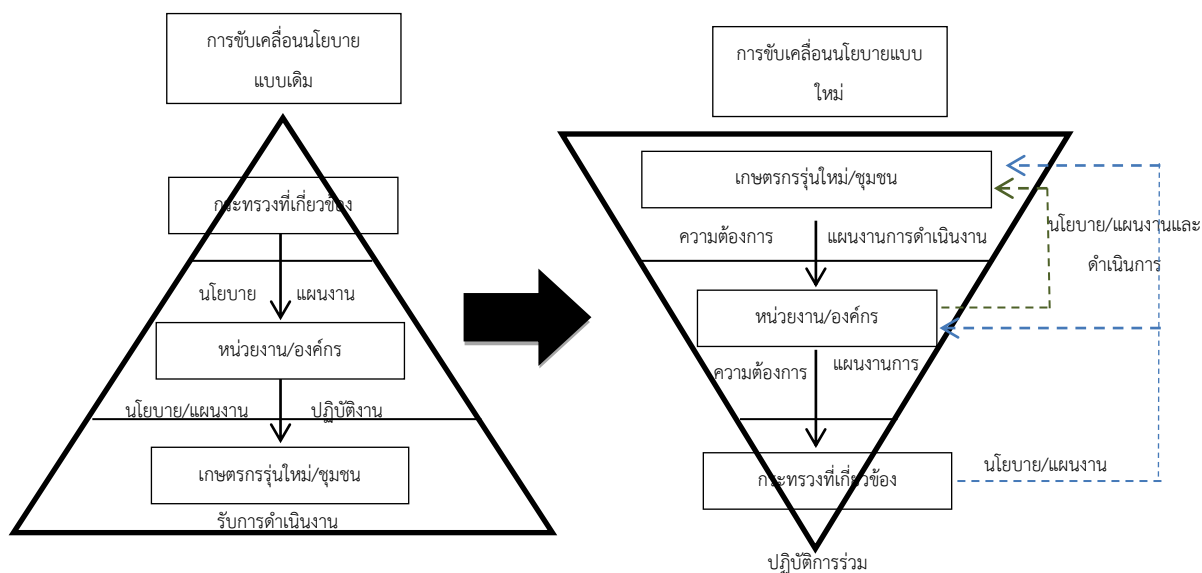
เกษตรกรของตนเองได้มากขึ้น และใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรเข้ามาเพื่อทดแทนแรงงานที่สำคัญให้มีความสำคัญกับความยั่งยืนด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการเปลี่ยนตัวของเกษตรกรรุ่นใหม่ช่วงหลังโควิด 19 ที่การเกษตรกรรมจะมีรูปแบบที่ต่างต่างไปจากเดิมและความท้าทายที่หลากหลาย” ขณะเดียวกันในค่านิยมเกษตรกรรุ่นใหม่ดังกล่าวต้องมีความยึดโยงกับฐานการผลิตสินค้าเกษตร หรือที่ดินการผลิตเกษตร (ไม่ว่าเป็นที่ดินเป็นของตนเอง หรือที่ดินเช่า หรือที่ดินของรัฐ หรือที่ดินร่วม) โดยที่เกษตรกรรุ่นใหม่ยังดำเนินงานการผลิตสินค้าเกษตรเป็นหลัก (ต้นน้ำการผลิต) และส่วนกลางน้ำหรือปลายน้ำ ตลอดสายการผลิตเป็นประเด็นที่จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมและการพัฒนาของคณกรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่องทั้งนโยบายที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของการปรับตัวหลังโควิด-19 และการเข้าถึงปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพให้สามารถรองรับและสร้างฐานการประกอบการด้านเกษตรอย่างสอดคล้องกับการสร้างความมั่นคงทางอาหาร การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อสานต่อเจตนารมณ์และการสร้างความมั่นคงทางอาหารของในภาคเหนือตอนบนที่ยังดำเนินงานโครงการในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง สามารถแบ่งทั้งหมด 4 โครงการ ได้แก่ 1.หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ 1. โครงการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) กรมส่งเสริมการเกษตร 2. โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) 3. โครงการคนกล้าคืนถิ่น มูลนิธิส่งเสริมการออกแบบอนาคตประเทศไทย และ 4. โครงการอาสาสมัครเพื่อสังคมสู่ชุมชนบ้านเกิด มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการสังเคราะห์พัฒนาการของนโยบายการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารพื้นที่ภาคเหนือตอนบน สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

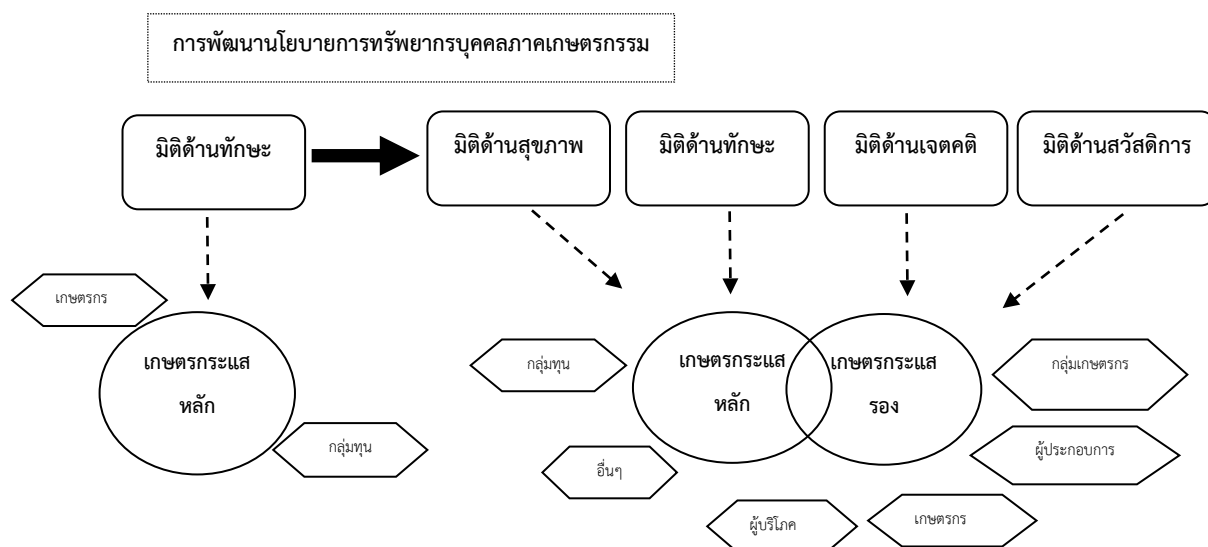
1. การกำหนดนโยบายการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เน้นรูปแบบการกำหนดนโยบายจากบนลงล่าง (Top - Down) –การกำหนดจากหน่วยงานต้นสังกัดสู่หน่วยงานปฏิบัติในพื้นที่ที่มีการส่งเสริมและสนับสนุนเหมือนกันตามบทบาท อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการกำหนดนโยบายตัวแบบชนชั้นนำ ที่เน้นความสามารถของผู้กำหนดนโยบายที่กำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบายให้ชัดเจนและควบคุมการนำนโยบายไปปฏิบัติ เริ่มต้นมาจากการตัดสินใจของรัฐบาลกลางถือว่านโยบายมีผลกระทบต่อผลลัพธ์

โดยตรง และไม่สนใจผลกระทบของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติที่มีต่อการให้บริการตามนโยบาย (จุมพล หนีพานิข, 2552) ทั้งนี้การกำหนดนโยบายจากบนลงล่างส่วนหนึ่งเป็นความพยายามของผู้เกี่ยวข้องทางนโยบายและสภาพแวดล้อมทางนโยบายที่เป็นส่วนสำคัญของการกำหนดและการตัดสินใจทางนโยบายการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ที่ไม่สามารถเข้าใจและรับรู้ต่อสถานการณ์ความเป็นจริงในระดับพื้นที่ ทำให้การกำหนด กฎเกณฑ์ทางนโยบายที่มีความทันสมัย มีความยืดหยุ่นต่อสถานการณ์หรือมีความสอดคล้องกับการสร้างทรัพยากรบุคคลในภาคการเกษตรที่เป็นคนรุ่นใหม่อย่างเหมาะสม เช่น กรณีของการพัฒนาการท่องเที่ยวเกษตร แต่ปัจจัยเอื้อที่จะนำพาให้การขับเคลื่อนทางนโยบายหรือกรอบแผนทางนโยบายแทบจะไม่มีให้เห็นถึงแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ที่ต้องการทำโฮมสเตย์ หรือการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีความสัมพันธ์กับกฎหมายที่ดิน (ที่ดิน สกป. หรือที่ป่าสงวนแห่งชาติ) หรือ นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปสินค้าเกษตรเป็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือการปลูกพืชเศรษฐกิจใหม่ (กัญชา กระท่อม) เป็นต้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ วราตวง สมณศักดิ์ และประยูร อิมิวัตร์ (2564) โครงการของหน่วยงานภาครัฐหลายโครงการไม่ตอบสนองความต้องการของเกษตรกรรมใหม่ เนื่องจากเป็นนโยบายจากระดับบนลงล่าง ทำให้เกษตรกรรมใหม่ไม่มีส่วนร่วมนำเสนอความต้องการอย่างแท้จริง เนื่องจากเกษตรกรรมใหม่มีความหลากหลายมีคุณลักษณะและความต้องการการสนับสนุนที่แตกต่างกัน

ภาพที่ 1 รูปแบบการขับเคลื่อนนโยบายพัฒนาเกษตรกรรมใหม่พื้นที่ภาคเหนือตอนบน

2. นโยบายการพัฒนาทรัพยากรบุคคลภาคเกษตรได้รับความสำคัญน้อยกว่าการพัฒนาบุคคลกรในภาคอื่นในด้านเศรษฐกิจหลัก –การพัฒนาศักยภาพทรัพยากรบุคคลกรของนโยบายภาครัฐมักจะมีมุ่งเน้นไปที่การจัดการศึกษาในระบบเป็นหลักที่การพัฒนาศักยภาพหรือการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรต้องเข้าสู่การศึกษาในระบบที่มีการจัดการศึกษาผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่านั้น การพัฒนาองค์ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติของตัวบุคคลหรือกลุ่มเกษตรกรถือเป็นความรู้ที่ไม่ถูกต้องตามหลักการหรือหลักวิชาการ หรือเป็นการกระทำที่อาจจะก่อให้เกิดความเสี่ยงกับความไม่สำเร็จสูงในการจัดการผลิต โดยจำเป็นต้องเน้นการกำหนดนโยบายที่ครอบคลุมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาคการเกษตรเหมือนการพัฒนาบุคคลกรสาขาอื่นๆ ที่ต้องพิจารณา 3 มิติ คือ 1) มิติด้านทักษะ เป็นมิติที่เกี่ยวกับการศึกษา ทั้งที่เป็นการศึกษาในรูปแบบทางการ และรูปแบบไม่เป็นทางการ 2) มิติด้านสุขภาพ เป็นมิติที่เกี่ยวกับด้านความสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยเจ็บทั้งด้านกายภาพ และจิตภาพและ 3) มิติด้านเจตคติ เป็นมิติที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกลึกซึ้งเกี่ยวข้องกับตัวเอง บุคคลอื่นและกลุ่มคน (ไกรยทุธ ธีรยาสินันท์, 2531) ขณะเดียวกันการกำหนดนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาระบบเกษตรกระแสหลักหรือที่เรียกว่า “เกษตรกรรมที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ” ทำให้การจำกัดความของการพัฒนาบุคคลมุ่งไปที่กลุ่มชนชั้นนำ หรือองค์กร หรือหน่วยงานที่มีต้นทุนสูงทั้งเงินทุน ที่ดิน แรงงาน หรือสิ่งปลูกสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวกที่สามารถเข้าถึงการดำเนินงานที่เกิดขึ้นกับนโยบายการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของภาครัฐเป็นหลัก แต่ทางกลับกันเกษตรกรรายย่อยหรือกลุ่มบุคคลที่ไม่ได้รับหรือเข้าถึงการศึกษาอย่างน้อยอาจจะไม่สามารถเข้าถึงการพัฒนาศักยภาพที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร หรือการศึกษาด้านการเกษตรทั้งในระบบและนอกระบบที่หน่วยงานภาครัฐจัดสรรให้อย่างทั่วถึง จนกระทั่งในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เป็นต้นมาที่เริ่มมีการพูดถึงและการกำหนดนโยบายการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ที่เป็นการเปิดกว้างมากยิ่งขึ้นทั้งในระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษา ซึ่งการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ดีเจเนอเรชั่นส่งผลต่อการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่และในช่วงดังกล่าวเริ่มเห็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการดำเนินการโครงการหรือกิจกรรมที่เกษตรกรรายย่อยเข้าถึงหรือการเปิดโอกาสให้กับเกษตรกรทั่วไปในการพัฒนาศักยภาพในพื้นที่หรือผ่านสถาบันการศึกษาในรูปแบบระยะสั้น หรือระยะกลางมากขึ้นถือเป็นแนวโน้มที่ดีต่อการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่รายย่อยในพื้นที่

ภาพที่ 2 มิติการพัฒนาโยบายการทรัพยากรบุคคลภาคเกษตรที่เน้นความหลากหลาย

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) รัฐบาล/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเชื่อมั่นและเปิดโอกาสให้กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่เข้าถึงโครงการหรือกองทุนที่กลุ่มสามารถบริหารจัดการเองได้ ขณะเดียวกันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพียงอำนวยความสะดวกและมีหลักเกณฑ์การดำเนินงานที่ชัดเจนแต่ไม่สร้างเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคกับเกษตรกรมากเกินไปก็สามารถสร้างพื้นที่ให้กับกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ทั้งการมีพื้นที่การผลิตและการประกอบการเกษตรเพิ่มมากขึ้น

2) รัฐบาล/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องที่มีความสอดคล้องกับการพัฒนานิเวศน์เกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่ให้มากขึ้น เช่น การกำหนดระเบียบการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรเป็นมีสถานะเป็นนิติบุคคล หรือการกำหนดนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องการผลิตแอลกอฮอล์จากผลผลิตเกษตร เป็นต้น

3) รัฐบาล/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเล็งสำคัญและกำหนดนโยบายการพัฒนาคนรุ่นใหม่ที่มีความสอดคล้องกับระบบเกษตรเกษตรกรยั่งยืนหรือเกษตรปลอดภัยที่นำไปสู่การเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารที่สามารถอยู่รอดในวิถีการเกษตร และมีหน่วยงาน องค์กร หรือชุมชนให้การสนับสนุนการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรออกแบบการวิจัยเพื่อการประเมินผลทางนโยบายการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารทั้งในระดับพื้นที่ภาคเหนือตอนบน และพื้นที่ภาคอื่นๆ ที่สามารถรวบรวมข้อมูลที่กระจายตัวของนโยบายและการประเมินผลที่มีความหลากหลายรอบด้าน เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญในการกำหนดนโยบายการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่

2) ควรวิเคราะห์องค์ประกอบของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาคการเกษตรที่มีความหลากหลาย และกระบวนการของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในการเข้าสู่ภาคการเกษตรเพื่อนำไปสู่การออกแบบและการกำหนดนโยบายการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่อย่างครอบคลุมมากขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากสถานการณ์สำคัญของโลกและของไทยที่มีความสัมพันธ์ในเชิงระบบทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการพื้นที่เกษตรกรรมทุกภูมิภาคทั่วประเทศ จนนำมาสู่การกำหนดนโยบายของภาครัฐและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรก ปี 2504 พัฒนาการทางนโยบายพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ถือมีการดำเนินงานมาอย่างยาวนานกับสังคมไทยในฐานะเป็นสังคมเกษตร การพัฒนานโยบายการส่งเสริมสนับสนุนเกษตรกรรมใหม่ หรือการพัฒนาทรัพยากรบุคคลเข้าสู่ภาคการเกษตรของภาครัฐที่มีความแตกต่างกันตามบริบททางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง ทำให้การวิเคราะห์การขับเคลื่อนนโยบายและสถานการณ์ของการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ที่มีนัยสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของความมั่นคงทางอาหารของพื้นที่ การกำหนดนโยบายหรือการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ของภาครัฐ และภาคเอกชนที่เข้ามามีบทบาทการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่โดยเฉพาะในช่วงที่ 4 (พ.ศ. 2551 ถึง 2564) ที่เริ่มมีสนับสนุนเกษตรกรรมใหม่ หลังจากที่เกิดผลกระทบส่วนใหญ่ในพื้นที่ที่มีแนวโน้มอายุเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และการเข้าสู่ภาคการเกษตรของคนรุ่นใหม่มีน้อยลง ทำให้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารทั้งด้านการเข้าถึงแหล่งอาหารและความปลอดภัยทางอาหารและเกษตร การศึกษาพัฒนาการของนโยบายการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่และการสร้างความมั่นคงทางอาหารที่มีความสอดคล้องอย่างมีนัยสำคัญและมีความเชื่อมโยงเชิงนโยบายของการพัฒนาการนโยบายพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ที่ต้องให้ความสำคัญต่อ

สถานการณ์/บริบททางเศรษฐกิจและสังคม โดยย่อมส่งผลต่อความหมายของการเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ของแต่ละยุคแต่ละสมัยที่มีความผันแปรไปกับบริบททางสังคมและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในช่วงนั้นๆ จนนำมาสู่การตัดสินใจและการกำหนดนโยบายการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความต้องการหรือเป้าหมายของการพัฒนาภาคการเกษตรที่มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนในแต่ละช่วงของการเปลี่ยนแปลงที่มีนโยบายเป็นตัวกำกับทิศทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่และการพัฒนาสังคมเกษตรกรรมต่อไป

8. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ โครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก (คปก.) สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่เล็งเห็นความสำคัญและอนุมัติทุนวิจัยประจำปี พ.ศ. 2560 รุ่นที่ 20

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ ทองมีทิพย์. (2564). พัฒนาการเกษตรกรรมของประเทศไทย: ในมิติด้านการพัฒนาชุมชนคุณภาพชีวิต. *วารสารพัฒนศาสตร์*, 4(1), 132-162.
- ไกรยุทธ ธีรยาสินันท์. (2531). *แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษาและฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุมพล หนิมพานิช. (2547). *การวิเคราะห์นโยบาย ขอบข่าย แนวคิด ทฤษฎี และกรณีตัวอย่าง*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (ม.ป.ป.). *ประวัติมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*. เข้าถึงได้จาก <https://www.cmru.ac.th/>
- มหาวิทยาลัยแม่โจ้. (ม.ป.ป.). *ประวัติมหาวิทยาลัยแม่โจ้*. เข้าถึงได้จาก <https://www.mju.ac.th/main/history/evolution.php>
- วรดวง สมณศักดิ์ และประยูร อิมิวัตร์. (2564). การเสริมสร้างและพัฒนาทายาทเกษตรกรรุ่นใหม่ตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย. *วารสารนิติรัฐกิจและสังคมศาสตร์*, 6(1), 187-205.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2561). *รายงานประจำปี*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

- สุภัทร คำมุงคุณ. (2562). การสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2510). แผนพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510-2514). กรุงเทพฯ: สำนัก
นายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2525). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525-2529. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2545). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549.
กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2555). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559.
กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564.
กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2490). รายงานการการแถลงนโยบายคณะที่ 18 พลเรือ
ตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ต่อรัฐสภา ครั้งที่ 8/2490. กรุงเทพฯ: กลุ่มงาน
พัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ สำนักวิชาการ.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2548). รายงานการการแถลงนโยบายคณะที่ 55 พัน
ตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตรต่อรัฐสภา ครั้งที่ 1/2544 (สามัญทั่วไป). กรุงเทพฯ:
กลุ่มงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ สำนักวิชาการ.
- อำพล พูลสวัสดิ์. (2554). การส่งเสริมและพัฒนากลุ่มยุวเกษตรกร อำเภอบางน้ำเปรี้ยว
จังหวัดฉะเชิงเทรา ปี 2552. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2556). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Independent Evaluation Department (IED). 2013. **Food Security Challenges in
Asia**. Asian Development Bank.
- The Economist Intelligence Unit (EIU). (2018). **Global Food Security Index**.
<https://foodsecurityindex.eiu.com/Index>. New York, USA.